

הארחת השבת

אמרים פנינים וסיפורים על פרשת השבוע

שבועות

תשפ"ז

גיליון 312

א לעבטיגער יום טוב

מאת הרב יהודה צבי שפירא

נעשה ונשמע בהתחדשות

פניני חג

"אמר רב יוסף אי לאו האי יומא דקא גרים, כמה יוסף איכא בשוקא" (פסחים ס"ו):

פירש"י - אלמלא יום זה שלמדתי תורה והתרוממתי הרי ישנם אנשים רבים בשוק ששם יוסף ומה ביני לביןם.

לכאורה קשה למה הדגיש רב יוסף את הלשון **'בשוקא' הו"ל רק: "כמה יוסף איכא"**.

וכן יש להקשות יותר, מהו לשון: **"האי יומא"** הרי עיקר מאמר זה של רבי יוסף טובב והולך על **מתן תורה** בעצמו בזמן משרע"ה ולא על **חג השבועות החל היום**? **וכן קשה** למה מאמר זה נאמר דווקא ע"י **רב יוסף** הרי בוודאי היו עוד תנאים ואמוראים שידעו שכל זכותם ע"י התורה?

אך ניתן לומר ע"פ מה שכתוב **ביציאת מצרים: "ויהי בעצם היום הזה יצאו כל צבאות ה' מארץ מצרים"** (שמות יב' מא') ויעויין בדברי הרמב"ן

כשהקב"ה רצה להוציא את עם ישראל ממצרים ב"מכת בכורות" אמרו משה ואהרן לפרעה: **וכי אנכי אנחנו שנצא בלילה, לא נצא אלא ביד רמה, לעיני כל מצרים. שכולם ייראו את הניסים.** מהותו של **יום הוא להאיר התגלות אלוקות וכידוע עליו מורה "תחילת היום" כמאמר רז"ל "אור לארבע עשר..." (מסכת פסחים ב.)** והרי עיקר קבלת התורה הייתה **האור של העולם לשעתו ולדורות.** לכן הדגיש רב יוסף דווקא **'האי יומא'** להראות שעיקר קבלת התורה מתבטא מהות: **"היום"** - הרומז על **האור** שבתורה. **וכן אפשר לתרץ:** ע"פ דברי חז"ל על ע"פ: **"היום אם בקולו תשמעו" (תהילים צ"ז) - שבכל יום ויום יהיו בעיניך כחדשים, לכך הדגיש "האי יומא".** וכמובא ע"י **בליקוטי מוהר"ן (ערי"ב).**

ומה שמואב הדגש "בשוקא" אפ"ל שזה רומז על **"רשות הרבים"** להראות שעיקר תכלית קבלת התורה היא להאירה ולגלותה. **גם לאלו שנמצאים "בשוקא" - רשות הרבים, וכדאיתא במדרש (שמו"ר כ"ח ו') שכל הנביאים קיבלו בהר סיני נבואתן ולכל נפשות בני ישראל העתידין לבוא מהאור שנתגלה אז. ולכן כתוב בפסוק **"רואים את הקולות"** לשון הווה. שיש מצוות ללמוד וללמד.**

ובזה גם יובן למה דווקא **רב יוסף** אמר כן, ע"פ מה שאמרו חז"ל (סוף מסכת סוטה) **"משמת רבי, בטלה ענווה, אמר רב יוסף לא תתני ענווה שבטלה דאיכא אנא, פירש"י שאני ענוותן"** שדווקא **רבי יוסף** (ויעויין במפרשים שאמרו על ענוה ולא על ירא חטא) שלכאורה מהותו של רב יוסף מידת ה"ענווה" - לכך דייקא רב יוסף אמר שיש להאיר התורה כלפי חוץ ולהנחילה לדורות - כי ענווה אין פירושה לא להפיץ אור התורה, וכפרש"י שם על מאמרם: **"ונדר הענווה שידוע מעלתו, אלא שאינו מחזיק כל טובה לעצמו, וידוע שהכל בכוח הבורא יתברך".** וכמובא בליקו"מ (תנינא כ"ב): **"שבענין הכנעה טועים הרבה, כי ענווה אין פירושה להיות שלימול ולהתנהג בענווה פסולה".**

מכיוון שקיבלתם עליכם עול תורה, מעלה אני עליכם כאילו לא חטאתם מימכם - כי הרי מהותו של יום - זכות קבלת התורה גורמת התחדשות בעצם מהות של האדם, ונעשה כאילו לא חטא כלל.

וכבר מבורא בארכה על השפעתה של "קבלת התורה" שמאירה מחדש בכל שנה בחג השבועות - בדברי האר"י הק' ובכל ספרי אמת.

משנת ב' אלפים תמ"ח ועד ימינו

אך גם זאת לבינה, כבכל התעוררות - כן הוא באותה הארה של קבלת התורה, ששומה עלנו להמשיך את קבלתה לימי השגרה, להמשיך אורה והתחדשותה - בעיקר עם סיום חג השבועות.

"שבועות הגדול" - של שנת תקצ"ג - כך היה נקרא חג השבועות המיוחד בהתעלותו בימי חייו של רבי נתן מברסלב זי"ע, בחג זה התקבצו קהל רב מתלמידיו הרבים - אשר באו להתוועד יחדיו בחג השבועות. כל הבאים באותו חג שבועות חשו התעלות והתרוממות מיוחדת.

בסיום החג התבטא רבי נתן: אמנם הייתה לנו קבלת התורה נאה, אך אל לנו לשכוח שלאחר קבלת התורה נכשלו עם ישראל רח"ל בחטא העגל; כלומר, צריכים אנו קצת להיזהר ביותר מהתגברות היצר. וכמובא בדברי חז"ל: **"כל הגדול מחברו יצרו גדול הימנו".**

דיבורים ומאורעות אלו הם חיזוקים למעשה, כאן ועכשיו. היה שבועות בזמן "קבלת התורה". היה שבועות בשנת תר"ד בחיי של רבי נתן. גם בשנת תרע"ד בזמנו של החפץ חיים הכריז על קבלת "נעשה ונשמע מחדש". ובעצם מאז שעם ישראל נעשו לעם וקיבלו את התורה בשנת: **'בי אלפים תמ"ח' - עברו עליהם אלפי ימי חג שבועות.**

והשנה, כן גם בשנה זו, יפרוס עלנו חג שבועות חדש אשר מביא בכנפיו בשורה של התחדשות בתורה הקדושה. **"נעשה ונשמע" - לשעתה, ונעשה ונשמע לדורות.** נעשה ונשמע - בחג השבועות - ואף גם יום לאחר החג!

שירת החג

**חג השבועות - זמן מתן תורתנו באהבה
כל שנה מחדש מתחדשת לנו זאת המפתנה.**

**"בְּכָל יוֹם יִהְיוּ בְּעֵינֶיךָ פְּחָדָשִׁים" בְּאֵה הַקְּרִיאָה
וּבְדָאֵי בְּכָל שָׁנָה יֵת מִתְעוֹרֵר זְמַן מִתֵּן תּוֹרָה.**

**"נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע" לא רק לשעתה נאמר
כי התחדשות קבלת התורה היא בכל שנה ושנה.**

**שבועות, זה הזמן להגיע לרום המעלה
להתמגר מחדש לתורה - ללמוד ולקיימה.**

היה זה בחג השבועות שנת תר"ד בעת פתיחת "ארון הקודש" כאשר כיבדו את רבי נתן מברסלב שהיה בענתו האחרונה לימי חייו בפתחת ההיכל, נעמד מול ארון הקודש, תחב את ראשו לתוכו, ותוך כדי שאחו בספר התורה זעק בקול: **"ישראל עם קדוש, יש לנו עכשיו תורה חדשה, חדשה ממש!! והחל לרקוד בכל עוז עם ספר התורה טרם שעלה על הבימה שקוראים בה בתורה יחד עם כלל הציבור.**

הכרזתו של החפץ חיים

שבעים שנה לאחר מאורע זה - בשנת תרע"ד, שוב חזר כעין מחזה זה - היה זה עת רעמו קולות הירי וההפצצות בתקופת "מלחמת העולם הראשונה", עם ישראל היה שרוי בחרדה ורעדה, כשעל פניהם ניכרת הדאגה של: **מה יולד יום?**

בעת פתיחת "ארון הקודש" בתפילת חג השבועות בשנה זו - עלה החפץ-חיים על הבימה - ובקול אנהא פנה אל מתפללי בית הכנסת, בהכריזו: **בואו ונקבל מחדש את התורה, הבה כולנו נחדש את בריתנו לבורא העולמים ונכריז: "נעשה ונשמע".**

במעמד זה המשיך החפץ-חיים את דבריו: כאשר אנו מוקפים צרות, מקבלים אנו לשמור מחדש על קיומה של תורה, ואף כי הננו מושבעים ועומדים מהר-סיני, נקבל עלינו שוב מחדש את דברי תורתנו הקדושה לעבדה ולשמרה.

שתיה חביבה עליו

רוח התחדשות זו של קבלת התורה, היא לא רק בעת צרה. בכל זמן ועת היא קיימת. התורה מהווה מתנה נצחית, בכל דור ודור ואף בכל יום ויום: **"כל יום ויום יהיו בעיניך כחדשים" - קבעו לנו חכמינו ז"ל (ספרי ואתחנן ו').** וכבר גם נפסק: **דבעת קריאת הפסוק: אשר אנכי מצוך היום, יש לכוון: "בכל יום יהיו בעיניך כחדשים, ולא כמי שכבר שמע אותו הרבה פעמים, שאינו חביב אצלו". (שו"ע סימן ס"א) ובדברי רבינו על הפסוק: "היום אם בקולו תשמעו" - ישאין לו לאדם אלא אותו היום ואותו השעה' (ליקוטי מוהר"ן ערי"ב).**

וכה מסביר הכל-יקר (פ' אמור), בהקשותו: **מדוע כשנכתבו כל מועדי השנה והמצוות השייכות בהם בפרשת אמור, לא נכתב שבחג השבועות התרחש המאורע של מתן-תורה?**

ובתירומו: **שהקב"ה לא רצה להגביל יום מסוים בשנה שבו ניתנה תורה, כי הרי חייבים להתייחס אל התורה - כאילו היום ניתנה מחדש, ותהיה חביבה עליו כמו כל דבר חדש הניתן לאדם, ולא יתייחס לזה כאל מאורע חד - פעמי, שאירע פעם אחת בלבד בעת התגלות הקב"ה על הר סיני. ואם בכל יום ישנה קבלת התורה מחדש, בוודאי שבעצם יום קבלת התורה, חג השבועות ישנה הסגולה של קבלת התורה מחדש, וכדברי הירושלמי (פ"ה דר"ה) שבעצרת לא כתיב: 'חטא':**

המשך פניני החג

למה ניתנה תורה על הר סיני, מפני שהשפיל את עצמו כי הר חרמון ושריון היו מתגרים, והר סיני השפיל את עצמו. (מד"ר נשא י"ג) יש להקשות; הרי התורה היא רוממותה וגבוהותה של השי"ת. ולכאורה, כן היה צריך להינתן על: ההרים הגבוהים, לרמוז על גדלותה של תורה? אולם אפשר ליישב, ע"פ מאמרם (ויק"ר כ"ב א): "שלא היה דבר שלא נסדר למשה בסיני ואפילו מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש".

א"כ נלמד מכך שכל התורה מעלותיה ומידותיה הטובות כבר היו בשרשן בהר סיני. אולם מידת הכניעה וענוה, שהם מעצם טבעם לכאורה - היפך מגדלות ורוממות, לא היה בנמצא שם - כי הרי עצם כל התורה זה רק רוממות, לכך היו צריכים לתת את התורה דייקא על הר נמוך בבדי שבשוש קבלת התורה כבר נתנת להם לישראל מידת הכניעה והענוה.

"ומשה ניגש אל הערפל אשר שם האלוקים" (שמות כ"י ח) אפ"ל ע"פ המובא בליקוטי מוהר"ן (תורה ו' עה"פ): **"אם אסק שמים שם אתה ואציעה שאול הנד"** כשאישי הישראלי מרגיש קרוב להשי"ת, הוא צריך לדעת שיש שם אתה! שעדיין רחוק הוא ממנו יתברך. אולם, ב'ואציעה שאול' - היינו כשמרגיש צרה ומצוקה ומראים לו התרחקות יש לדעת: **"שהנד"** שהשי"ת נמצא עמו יחד. וזה 'ומשה', רמז לכלליות ישראל. **גש** הוא לשון **התקרבות**, תקרבותא מלכא במלכא כמבוא ביהודה ויוסף. גם 'אל' הוא מלשון נוכח. וכן 'אל' (עם הכולל גמ' "לב" שעיקר האלוקות נמצא בלב כמ"ש **"צור לבבי"** וכמובא באריכות בליקוטי מוהר"ן (תורה מ"ט) שכל זה רמז להתקרבות להשי"ת בעת העליה - ואז התורה מרמזת לו **"ויגש משה אל הערפל"** לדעת שהוא עדיין בערפל. ובהמשך הפסוק **"אשר שם האלוקים"** שם רמוז למרחק שרוחקים מהשי"ת, **עת ירידה**. גם 'שם' אותיות 'מש' לשון ניתוק - שיש להתחזק גם במצב שנראה לו כריחוק, כי יש בו אלוקות, **"אשר שם האלוקים"**.

"נעשה ונשמע" בגמטריא **"נשמע"** שמונה מאות תשעים ואחד: ע"פ ה דאיתא (פס"ג שלח ט"ו, י"ח) **"שמונה מאות וחמשים שנה עשו ישראל בארץ משנכנסו בה ועד שיצאו מתוכה"** ועוד ארבעים שנה שהיו במדבר, בנוסף השנה שיצאו לגלות, כי הרי מקצתה ככולה. יחד רמז של קיום ה'נעשה ונשמע' בכל המצבים הזמנים והמקומות.

בסיום קבלת התורה נצטוו בני ישראל: "מזבח אדמה תעשה לי" (שמות כ"א) אפ"ל להסמיך ולומר שאף גם לאחר קבלת התורה שבניי עלולים להיכשל וליפול ממדרגתם ח"ו, וכמו שבאמת נכשלו בעוון הנורא של שחא העגל. אולם עם כל זאת טמונה כאן ההתחזקות שגם במצב של: **"מזבח האדמה"** - היינו במדרגות התחתונות צריכים לבקש ולמצוא הקדושה ואפילו כשהאדם טמון בארציות עליו לקום ולצאת משם. וזהו: **- תעשה לי, תתורם גם משם, כי בכל מקום אפשר למצוא אילוקותו ית'.** ואפ"ל להוסיף שסופי תיבות של זה הפסוק: מזבח אדמה תעשה לי בגמטריא: **עשרים ושמונה** כנגד שם הו"יה שנגלתה השכינה בסיני, ועוד **שנים**, כנגד שני העדשים - הכתרים שקיבלו בחורב כשאמרו נעשה ונשמע. שמרמזים על אורות גבוהים שקיבלו כלל נשמות ישראל, וכמובא בספרא **דצניעותא** שהם נגד גן עדן עילאה ותתאה, חכמה עילאה וחכמה תתאה נסתרות ונגלות התורה (וכמובא בליקו"מ, כ"ב). כל זה כולם קבלו בהר סיני כמוש"כ **"את אשר ישנו פה ואשר איננו פה"** לכן תמיד יש בידי עם ישראל הכוחות להתחזק, כי ניטע בהם אורו של השי"ת במעמד הר סיני.

מגילת רות נוהגים לקרוא **מגילת רות** בחג השבועות, הרבה טעמים מובא ע"כ. ואפ"ל "רות" עם עוד ז' כנגד - **שבעה מצוות דרבנן**, עולה בגמטריא **תרי"ג** - כנגד **תרי"ג** מצוות שמקבל עליו הגר.

סיפורים מאירים

סיפורי חג במשנת רביה"ק מוהר"ן מברסלב ותלמידיו ז"ע

בכל זאת באו

היה זה בחג השבועות של שנת תקס"ז - עוד בחיי רבינו הקדוש, שהה רבנו בעיר זאסלאב, שהיה רחוק מריכוזם של החסידים.

רבינו ציווה אז לתלמידיו שלא יבואו אליו כדרכם בכל שנה לחג השבועות, אולם רבי נפתלי מגדולי התלמידים של הרבי שידע שבאמת רצון רבינו הוא, שיבואו אליו, הלך וכתב מכתבים לכל המקומות שפזורים בהם תלמידי רבינו, וזירזו אותם שיבואו ויסעו אל רבנו לזאסלאב. ואכן בכל זאת באו ונתקבו שם הרבה מאנ"ש.

רבנו שהה שם בבית כנסת קטן שהיה שייך לחיטים שבוער, ואנ"ש כדרכם התפללו בהתעוררות ובהתלהבות, בפרט בברכת ספירת העומר האחרונה טרם אתא ובא חג השבועות.

שמש בית הכנסת שלא ידע שהם מאנשי רבנו, בא לפני רבנו והתאונן לפניו על שהגיעו לבית הכנסת אנשים שמועשיים כל כך בתפלתם, ומאריכים בספירה עד שאינו יכול לנעול את בית הכנסת כדרכו. רבנו לא ענה לו דבר - רק חייד מעט, אחר כך הבין שהם מאנשי רבינו והתבייש בעצמו מכך שהתלונן עליהם.

וכך התקבצו בכל יום באו עוד ועוד מאנ"ש לשהות עם רבנו בחג השבועות. רבינו שהה הרבה עם החסידים ואף שמעו ממנו תורה (תורה ס"ז) שבליקוטי מוהר"ן (וכן הרבה שיחות ודיבורים).

השבועות הגדול

'השבועות הגדול' - דער גרויסער שבועות' - כך היה כינויו של השבועות המיוחד והמפורסם, בשנת תקצ"ד.

שמו ניתן לו - עקב כך שהתקבצו אז אצל מוהר"ן בעירו - עיר ברסלב, כשמונים איש עובדי השם גדולים מאנשי שלומנו (לבד ממה שנתקבצו אליו מאנשי העיר), והייתה אז התעוררות נפלאה ביותר, עד שנקרא חג שבועות זה כך לדורות בני חסידי ברסלב; וידעו את כמות האנשים על-ידי שספרו את הכפות שהכינו עבור הבאים, ונספרו כשמונים כפות.

כבר בערב חג השבועות ראה תלמידו הנאמן של מוהר"ן רבי נחמן מטולשין כשהוא נרעש ונפחד מאוד, ושאל את מוהר"ן לפרש הדבר, השיב לו מוהר"ן: **"הנה כעת באים רבים מאנשי שלומנו לשהות עמנו בחג השבועות, זה זקוק לדיבורי התחזקות, ולחברו נדרשים דברי התעוררות; והנה, אם אדבר דברי התעוררות, והלה צריך דווקא שיחזקוהו וישיבו את נפשו - הרי שאני עורף את ראשו, וכן להיפך!"**

לאותו שבועות הגדול הגיע מארץ ישראל אורח מיוחד; רבי שמעון, שהיה תלמידו ומשמשו של רבינו, אחרי עשר שנים ששהה שם. ובא יחד עם בנו כדי למצוא לו זיווג בחוץ לארץ, כי קשה היה למצוא זיווג בארץ ישראל.

מוהר"ן אמר בהמשך חג השבועות - את התורה "תקעו תוכחה" שבליקוטי מוהר"ן חלק ב' תורה ח', ועל זה חידש את ההלכה שלו כדרכו. (יעיין שם בסעיף ח' שמדבר שם רבינו גם מענין שבועות). והיות שתורה זו היא התורה האחרונה שנאמרה בראש השנה האחרון לחיי רבינו, ומגודל חולאתו וחלישותו של רבנו נאמרה אז בקול שקט ונמוך, והיה רעש גדול ובלבלו בשעת אמירת התורה, אשר כמעט שלא שמעוהו אז רבים מבאי הקיבוץ שהתאספו אצל רבנו - על כן עבר רוב אנשי שלומנו וגם אצל רבי שמעון בתוכם, הייתה אז תורה זו כתורה חדשה, שכן אף שהיו בשעת אמירת התורה אצל הרבי, אבל מכל מקום כמעט ולא שמועה. ומה גם שעתה הרחיב בה מוהר"ן וחייד אודותיה מהלכותיו וחיידויו הנפלאים.

כשמעו רבי שמעון את דיבורי מוהר"ן, יצא מכליו מרוב התפעלות, וברוב בהתלהבות פנה לרבי יצחק חתן המגיד מטרהוויץ ואמר לו: חשבתי שמוהר"ן הוא תלמידו של הרבי, כעת אני רואה שהוא ממש הרבי בעצמו!!! - "איך האב געקלערט אז ער איז א תלמיד, יעצט זעה איך אז ער איז גאר דער רבי אליין! והוספי ואמר לו עוד - "אני הרי מבין בעניין יהודי טובי" (כלומר רבי ואדמו"ר) שהרי עבאמת את כל מפורסמי הדור והתקרבתי לרבינו עוד כשהיה ילד, (וכמסופר על כך בחיי מוהר"ן שביים החופה של רבינו הוא התקרב אליו...) ובכן אומר אני לכם שכיום רבי נתן הוא מנהיג הדור...

גם שאר אנשי שלומנו התפעלו אז מאוד ממוהר"ן, והתלחשו בינם לבין עצמם אודות גדולת מוהר"ן, באמרם גם כן "סיאיז דער רבי אליין!"; וכשהבחין מוהר"ן איך שמלחשים אנשי שלומנו בדיבורים אלה - צעק מנהמת לבבו "אני יודע שאני לא הרבי! אני יודע שאני לא הרבי!" - "איך וויס אז איך בין נישט דער רבי!" (ועיין בספר 'שיח שרפי קודש' החדש שמביא בשם רבי לוי יצחק בנדר - מה שאמר רבי שמעון על מוהר"ן שהוא מנהיג הדור) - אין בכך סתירה לכך שאנו חסידים של רבינו, כי אלו הם שני עניינים, הרבי שלנו הוא רבינו, אך שבמצאיות ובפעול מוהר"ן הוא שמנהיג את הדור. כל כי הנחתו של מוהר"ן היא רק מכוח רבינו.)

היה זה בעת סעודה שלישית של שבת, שהיה מחובר לחג השבועות, בזמן ששרו את הזמירות והגיעו לתיבות "לבר טלון ולא עאלין, הני כלבי דחציפין"; החל מוהר"ן לצעוק אז בזה הלשון: "כלב ארויס! כלב ארויס!" - "כלב החונה כלב החוצה!" בחששו מפני מחשבות חיצוניות שאינם עולות עם האמת... והיה שח רבי לוי יצחק בנדר על מוהר"ן כשסיפר זאת: "אהה! כזה איש צדיק, כזה איש קדוש, אבל כשהרגיש מוהר"ן שפרסום הוא סכנה - צעק בלשון הזה: כלב ארויס! כי הוא ידע שהכל זה מכוחו של רבינו..."

בסיום אותו שבועות הגדול, שהיה קהל רב והייתה התעוררות מאוד גדולה, ובעת שנפרדו אנשי שלומנו ורצו לחזור לביתם, אמר להם רבי נתן בהתעוררות עצומה: ברוך ה' קיבלנו את התורה, אבל הישמרו בנפשכם לבלי לעשות על חס ושלוס" - כי הרי אחרי מתן תורה נכשלו בעוון העגל, ועל כן נצרכים לשמירה מיוחדת, לבלי ליפול חס ושלוס, אלא להמשיך את ההתעוררות הגדולה.

זוית ראיה <<

הג הקציר!
הנה הגיע זמן הקצירה של השקעתנו וציפיותינו במ"ט ימי הספירה, ולהיכנס לשער החמישים...

מן הספרא שהוא יסקי הנגרים | מתחדשים עם התורה

לָדִים יִקְרִים! הִנֵּה אֲנִי עוֹמְדִים לְפֶתַח בְּחַג הַשְּׁבִיעוּת זְמַן קְבַלְתָּ הַתּוֹרָה. זְמַן שֶׁל "נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע". חַג הַשְּׁבִיעוּת זֶה ה"רֵאשׁ הַשְּׁנָה" שֶׁל הַתּוֹרָה, זֶה הַזְּמַן לְקַבֵּל עַל עַצְמָנוּ לְהִיטֵר יוֹתֵר מִחֻבְרָת לַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה, לְהַשְׁקִיעַ יוֹתֵר בְּלִמּוּדֵיהֶם, לְנַצֵּל יוֹתֵר אֶת הַזְּמַן וְלִהְיוֹת לְלִמְדֵי חֻדְשִׁים בַּתּוֹרָה. הַתּוֹרָה הִיא חַיִּים, בְּמִשְׁלַל שְׁהַמְשִׁיךְ רַבֵּי עֲקִיבָא: בְּקִשׁ מִהֲדַגִּים שֶׁבְּרַחוּ מִהַצְּדִיק לְבֹא עִמָּם בְּיָבֵשׁ וְכָךְ הֵם לֹא יִתְפָּסוּ, עֵנִי לֹא הַדְּגִים: אֲתָה שׁוֹעֵל חֲכָם שֶׁבְּחִיּוֹת? טַפֵּשׁ אֲתָה - אִם יִצְאָ מִהֵמָּה לֹא יִהְיֶה לָנוּ חַיִּים". כֵּן; לֵאלֹהֵי הַתּוֹרָה אֵין לָנוּ חַיִּים: "כִּי הֵם חִיִּים וְבָהֶם נִהְיֶה יוֹמָם וְלַיְלָה". "לֹאֵל תּוֹרַתְךָ שֶׁשְׁעִי אֶז אֲבָדְתִּי בְּעֵנִי". עַקֵּר הַשְּׂמִחָה, חַיִּים הַטּוֹבִים הָאֵמְתִי עֲבֹלָם הַזֶּה, וְלִפְתֵּי־לִי יִצְאָ - זֶה רַק הַתּוֹרָה שֶׁתָּמִיד מְלִיָּה אֶת הָאָדָם בְּכָל מְקוֹם וּבְכָל מִצְבַּח זְמַן. כֵּן יִדַּע שִׁיחְתּוּ שֶׁל רַבְּנֵי שְׁאֲמֹר לְאֲחֵד מֵאֲנָשֵׁינוּ, לְמַה לֹא תִלְמַד? הַתּוֹרָה יִתֵּן לָךְ חַיִּים, וְחַיִּים טוֹבִים וְנִעְמִים, עֵנִי וְנִעְמִים... וְעוֹד הוֹסִיף וְאָמַר: כִּי יֵשׁ נִעְמִים גְּדוֹלָה בַּתּוֹרָה! זֶה הַזְּמַן, לְפֶתַח בְּחַג הַשְּׁבִיעוּת הַתְּחַדְּשׁ בְּקַבְּלַת הַתּוֹרָה, מִזֵּל טוֹב, מִזֵּל טוֹב, הַתְּחַדְּשׁוּת תְּחַדְּשׁ!